

יהודה

ליצי הקבר

כמו כולם, גם אני אינני יודע מה אומרים ולמי, גם אני מתקשה להפוך את הדבר שאינני רוצה בו לעובדה מוגמרת. אבל הוא כתוב בעתוננים.

אנחנו לא קורעים בכנף הבגד, אנחנו לא מצדיקים את הדין, גם לא נשב שבעה. אנחנו נושאים את הידידים אתנו! וממשיכים לחוש שהדין הוא לא דין וודאי שאין בו צדק.

עומדים לפני קבר פתוח של חבר, אחד מאתנו, כמונו שרצה כל כך הרבה וכל כך חזק, שסיפר על חלומות ורצונות של איש חי, וראה אותם מתחילים להתגשם. בן אדם עם מעלות וחסרונות, כמו כולנו, עם חיוך מלא על הפנים.

אנחנו עוד חיים בחוויות את הילדות, עם ה-ש' האמריקאית, עם הבגדים והאוטוֹאים מאמריקה, והסוכריות הלבנות שמחממים על האש, ורובה שעושה המון רעש, ועוד ניסים ונפלאות מאמריקה. אחר כך באה תקופה של ספרים, ואפלים, וקצת רצינות, ולימודים, ונערות... חלום על הטיס.

ואחר כך פתאום בא הטיס, וזה היה לו קשה ומלווה משברים, אבל כשרוצים מאד ולא מוותרים אז זה נעשה פתאום למציאות. וזה פתח את החיים לפני הדמיון.

בזמן האחרון ראינו אותו די מעט, היה קופץ לרמה דקות לשתות קפה, לספר עם עיניים נוצצות על תוכניות והישגים, ונעלם.

לתפוס מה שקרה אינני מנסה. אני יודע, הזמן מבין
למעננו את החיים שנפסקים והחלומות שמתנפצים,
ואנחנו לומדים לזכור, ולשתוק.

לא פיללנו שכך תחזור אלינו, על כתפיים ובליווי
משמר כבוד. לא לזאת התכוונו כשאמרנו לך שהיינו
רוצים שתחזור.

ועכשיו נצטרך רק לזכור.

אין במה לנחם.

במהקום לפר

" . . . את מעט הדבש הטעום"
רחל.

הרבר היחידי הזכור לי מהיותו ילד הוא נטייתו לבכות בקלות מדברים של מה-בכך. מן הכיתות הגבוהות של ביה"ס היסודי הוא זכור לי דווקא כאחד הבנים, הששים אלי קרב - שינוי קיצוני המעיד כאלף עדים כי רק האדרת שונתה. בכיתות ההמשך היה תלמיד בינוני שלא אהב להתאמץ יתר על המידה. כן זכורים הוויכוחים הקולניים בהם הצטיין בהבעת זילזול מופגן בדעות שלא ניראו לו. מין תערובת מיוחדת של עקשנות ילדותית, הרבה הומור וקנטרנות חברית. הכרותי העיקרית אתו היתה בצבא. ג'וני היה במשך עשרים חודש חניך בקורס-טייס, ואני שרתתי במעבדת צילום באותו בסיס.

כשמנסים לעשות "פלש-בק" לתקופה של חמש שנים ויותר, נדמה שפשוט בלתי-אפשרי לשרטט קו ועוד קו לדיוקן מוגמר. התראיתי אתו לעיתים תכופות, לפעמים מספר פעמים בשבוע. ובכל זאת, כל שנשאר הם רק שבבים ורטיסים.

את הצילומים. ג'וני אהב מאד להצטלם, ובשבתות רבות שנשארנו שנינו בבסיס נתבקשתי "להרביץ איזו תמונה". עם אחד מחבריו לקורס, אחת מפקידות ביה"ס לטייס (כולן היו ידידותיו), או לבדו. כמובן ב"פוזות" מרשימות ככל האפשר. ואת הקולנוע בתל נוף. מאמצי שיכנוע בלתי-נילאים שנשב במקומות המיועדים לקצינים, חרף ה"בראסו" שחיפשו "פרפרים" בספסלים האחרונים של הקולנוע. "אוישש. תפסיק להיות סבון". כשקיבל את מעיל-הטיסה הציע לי כל פעם מחדש ללבושו בקולנוע כדי להסתיר את דרגות הרב"ט שלי. את השק"ם היפה של פרחי-הטייס וקולך

הנפגע כשרציתי להחזיר לך את הכסף בעד ה"מצופה"
הניצחי - "גלעד, אל תעצבן אותי, טוב?" ואת השיחות.
סיפור החדשות האחרונות וקצת רכילות והמון עקיצות
הדריות. את חששו המתמיד ש"יעוף" מן הקורס
ואכזבתו הגלויה כשהוחלט להעבירו לטייסת-קלה.
ועל עצמנו. ג'וני דיבר לעיתים קרובות בנוסח
מצטדק ומאשים כאחד שהוא - בעצם - לא כמו שחושבים.
פעמים מספר סיים בקביעה פסקנית: "אבל תבין שברמת
יוחנן בכלל לא מכירים אותי". ולבטים כנים
ואיכפתיים. מאד על הקיבוץ ומציאת מקומנו בו.
ואת הסיגריות. כשבשלבים הראשונים של הקורס הותרה
יציאתך הביתה רק אחת למספר שבתות. בקשת שאביא
סבון וגרביים "והכי חשוב, תגיד לזקן, הרבה
סיגריות" הרים של 'אל-על' שהומרו בשק'ם בשמחה
גדולה ב'אסקוט' ו'רויאל'. ואת הפעם האחרונה
שראיתך. שירות מילואים בתל-נוף, טרם יציאה
למיסדר שמירה. פתאום נעצרה "פיאט" תכולה ונקיבת
שם קולנית וחמה הפתיעה מאחורי חיוך רחב ומשקפי
צוות-אוויר ענקיים. ולחיצת יד ממושכת מאד ואמיצה
ו"אוי, אוי, מה עשו ממך" . . . ואת איגרת הברכה
לראש השנה שהגיעה באיחור עם הכתובת ומספר הטלפון
ו"הוראה" להתקשר. וזה מה שהתכוונתי לעשות בקרוב.

ביום ראשון פגשתי את אמך ברחוב, הצגתי את עצמי
ומסרתי ד"ש. שמחה מאד. ביום שני יצאתי מרסיסל
שירי-עם, וליד חבורה עם טרנסיסטור צעקני שמעתי
את הקריין אומר בהטעמה: "סרן יונתן שלי, בן
עשרים וחמש מקרית אתא". לא שמעתי את שאמר לפני
ואת שבאו אחרי וגם לא היה צורך. חדשות-חצות
אישרו את הידיעה מלה במלה.

הסתובבתי בהרגשה מוזרה קרוב לשעה והתישבתי לקרוא
בריכוז מלא בסיפרו החדש של משה דיין. נרדמתי
מהר ובבוקר יום שלישי אכלתי ונסעתי ועשיתי עבודתי
כהלכה והזמנתי אצל חבר ועד-העובדים כרטיס זוגי
להצגה ובפעם הרביעית הצלחתי להשיג קשר לרמה
ולברר את מועד הלוויה. ואחר חזרתי לביתי ואכלתי
והתגלחתי בקפידה והתקלחתי והתלבשתי יפה ובמסע
הלוויה דיברתי עם ידיד על הלימודים שלו ועל שלי.
ורק שלא הפסקתי לתמוה לרגע על האדישות המשונה

וקהות-החושים המטמטמת שנפלו עלי. ומיד אחרי
הלווייה ניגשתי להורייך ואמך אמרה בשקט שהיה טוב
אם כולם היו באים לחתונה. ואחר כך שאלה אותי
בעדינות מי אני כי היא לא רואה איך אני כאן
בתמונה. "שלשום, ליד בית הקרנות". "אה, זה אתה.
זה בסדר. מסרתי לו את הד"ש בטלפון". ואחר-כך
בשקט: "לא חשבנו שזה יהיה הסוף, מה?" ואחר שיחה
על עניני דיומה עם קפה זכרתי בדרך לכפר המכבי את
האימרה ה'נדושה שהאלים לוקחים אליהם את אהוביהם
בעודם צעירים.

נכון, ג'וני. לא חשבנו. לא חשבנו. אחרי זמן
של סיבובים מצד אל צד על מיטתי הבנתי שלא הבנתי
ולא-כלום. מצאתי את עצמי נחנק בבכי כל כך מר
וכל כך חסר בושה וכל כך לא-אני וכל כך חסר אונים.
בעיקר חסר אונים, ג'וני. יותר מעשר שנים לא בא
ואפילו שלפעמים רציתי מאד. אחד המוהיקנים
האחרונים שרק היום חנך את בית העלמין הפרטי שלו.
בישראל של היום כמעט בושה לספר. יהו'נתן,
יהו'לקח. . . ואנחנו לא צריכים לסיים כמו הרב
הצבאי. סוג המותרות האחרון שנותר לאישים עניים
כמונו. אם היית נשאר באמריקה היו אומרים עליך

אתה
A Likeable Kid
אבל אתה באת הנה ואנחנו חשבנו
בעברית את אותו הדבר. עם
קשה-עורף בארץ קשה. גם לנו
חוקיות של פלדה מחוסמת: ככל
שמקשים יותר נהיים יותר
שבירים. במקום לקרוא לנו על
שמות סבינו העדיפו הורינו
לקרוא לנו שמות עבריים מקוריים.
ועכשיו חזרנו לנוהג הגלותי
ולבנים קוראים על-שמות, הפעם
בשמות האחים והחברים.

וגם את הסוף זוכר ואזכור: כל
הקצינים הצעירים ניגשים
ומצדיעים אחד-אחד לשלט לבן
טובע בפרחים, ואותנו עומדים
שם עמידה דמומה ומובסת. צופים
מחול-מוות מסורף שאיש אינו

יודע מתי יהיה לו סוף. יום רביעי כבר בחוק ואותו
לא תראה. ועודני כותב, תיקווה נואלת למצוא הקלה
ופורקן. מה שהשארית זה המון ג'וניים אחרים. רק
שהמקור כבר איננו. כל חבר ואהב והג'וני הפרטי
שלו. שלי עם הרבה שיחות ונסיון להיות כן עם עצמו
עד הסוף ופרח טייס מבסוט המצטלם עם כובע קצינים
חדש ו"אל תעצבן אותי, טוב" ולגלוג חברי וצחוק
איטי וקולני ועיניים חומות ועצובות כל כך לפעמים.

גלעד.

עליי הטיים

עם ג'וני נפגשתי בצבא מספר פעמים. אחת מהן היתה כמה חודשים לאחר המלחמה. ג'וני שהיה מטיס מטוסי סוור וקישור נועד היה לטוס עמי בלא שידענו זאת מראש, וכמובן שמחת הפגישה היתה רבה. לאחר שישבנו כמה דקות והחלפנו דיווחי "מה נשמע" ו"איך היה", החליט ג'וני שמאחר שהטיסה היא בלתי ודאית, אל לנו לבזבז את הערב ויש לבלותו בצורה הנעימה והיעילה ביותר. את כוונתו הבנתי במדויק כאשר הרים טלפון לבסיס סמוך וקבע עם שתי חיילות את בלוי הערב. אני שחבל היה לי להפסיד את הכיף שבטיסה כזאת, (שכאמור לא היתה ודאית), הפצרתי בג'וני לערוך לי סיבוב קטן באוויר עם הסברים מעל השדה. לאחר התלבטות קצרה בין עקרונות התפקיד ועקרונות החברות הוותיקה, פסק ג'וני שאם אני כבר מכיר את הנורד וההליקופטר יש חשיבות רבה שבתור קצין אכיר גם את ביצועיו של המטוס הקל. המראנו כעבור מספר דקות כשג'וני המוכר לי תמיד כבחור שמח עליז וחסר דאגות הופך להיות שלי (בטיסת קראו לו כולם שלי) הטייס, רציני כבד-סבר ושתקן. ג'וני נהג את המטוס בביטחה וביד אמונה. לי היתה זו תמיהה נעימה שלא במהרה תישכח. זמן קצר לאחר שנחתנו החשיך. הגיע הטנדר שנשלח להביא את הבנות. שוב חזר יונתן להיות ג'וני יפה התואר והעליז כפי שכולנו הכרנוהו. תוך כדי אכילה ופיצוח העברנו ערב עליז ומהנה כשבסופו הסיע ג'וני את הבנות לבסיסן ואח"כ אף נפרד ממני, ובבת צחוקו הרגילה הבטיחני שכאשר ניפגש בעתיד תהיה ההנאה כפולה.

אמציה.

ה'יה לנו רע

היה לנו רע / וְעָדוּ - הִי הָאֵל - / עוֹדֵנִי שׁוֹמֵעַ / אֵת
צָחוֹקוֹ מִתְגַּלְגֵּל. / כִּי ג'וֹנִי שְׁלֹנוּ הִיּה כִּזָּה מִיָּן / שְׁמֵן
עֲלִיז וּמֵלֵא אֵהְבוֹת / ג'וֹנִי שְׁלֹנוּ, גַּם אִם לֹא תֵאֱמִין, /
הִיּה אֲלוֹף בְּשִׁבִירַת לִבְבוֹת. / קְרִיצָה שׁוֹבְבִית מֵעֵינָיו /
הִיתָה תְּמִיד נוֹתֵנת הַטּוֹן / וּכְאִילוּ רַק כְּבִדְרָךְ אֲגַב /
יִדְעָה לְהַצִּית אֵת הַלֵּב הַנִּכּוֹן.

עוֹד מִיִּלְדוֹת נִיחַן בְּקוֹלוֹ / וּבְחֹשׁ מִיּוֹחַד לְתוֹוִים
וּזְמֵרָה, / אֲךְ אִם זֶה יֵצֵא לוֹ אוֹ לֹא / לֹא נִשְׁפוֹטָה לוֹ זֹאת
בְּחֹמֵרָה. / וְגַם זֹאת יִסְלַחוּ לוֹ רַעִיו / אִם הִיּה לְחֵלִיל
יָד שׁוֹלַח / וְעֵיתִים מִפְּסָפֵס אֵת הַתּוֹ / אוֹ אִפִּילוּ אִיזָה
מִפְּתַח. / כִּי כִשְׁהִיוּ הַצְּלִילִים מֵרַעִידִים / וְהִיּה לוֹ מָה
לְהַגִּיד / הֵם הוֹכִיחוּ כִּמְאֵה עֲדִים / שְׁבַכְל זֹאת יֵשׁ לוֹ
עֲתִיד.

תְּמִיד נִחְשַׁב כְּפִרְפֵּר לֵיל / ו"דוֹן ז'וֹאן" לֹא גְרוּעַ / לִכֵּן
הוּא עָף יִשְׂרָאֵל / שְׁעוֹשֵׂה הַכִּי הִרְבֵּה רוּחַ. / כִּשְׁהוּא
בֹּא לְקִיבוֹץ בְּשַׁבַּת / עַל חֲזוֹ נוֹצְצוֹת הַכְּנִסְפִּיִים / לֹא תִמְצָא
בְּסִבִּיבָה אֵת הַבֵּת / שְׁלֵא תְפוֹל לוֹ יִשְׂרָאֵל לִידֵיִם. / עִם
חִיּוֹךְ רַעֲנָן מִן הַלֵּב / וְעַם "שִׁינ" שְׁכִזוּ מִזְדַּמְרַת / יִדְעַת
מִיָּד שְׁזֵה הוּא מִתְקָרֵב / עִם ה"הִיא" וְאוֹלֵי עַם "אַחֲרַת".

כִּךְ נִשִּׁיר וְאֵתָה לֹא שׁוֹמֵעַ / רַחֲקָה, רַחֲקָה מֵעַמְּנוּ. / אֲךְ
הָאֵל בְּמֵרוֹם, הוּא יוֹדֵעַ / כִּזָּה הִיִּית ג'וֹנִי שְׁלֹנוּ.

יִרְמִי.

מתוך מכתב

הכל צפוי בעולמנו - חוץ ממותו של אדם היקר לך, והכל עשוי להיות מוצדק ומוסבר. אך מותו של אדם צעיר - לעולם לא.

חשבתי לי לא פעם, במציאות "המסגרות השחורות" שבה אנו חיים שגם בי זה יפגע פעם, אני מתכוונת במישהו שהוא באמת קרוב לי, ותמיד הצלחתי להרחיק מחשבה זו ולדמותה לבלתי-אפשרית, אך לא הצלחתי לעשותה לכזאת.

יונתן נהרג. הוא נפל עם עוד ארבעה בתאונת-מטוס. ימי השבעה חולפים. כל יום - אבן למצבה. והעובדה הזאת, המוות השחור והסתמי הזה, עדיין לא נתפס. הלוויה, ראשים רכונים, דמעות, אבנים הנתכות באכזריות על הארון כדמעות שהתאבנו; ביקור אלם אצל ההורים. . .

וזה כתוב בעתון, בשחור - ובכל זאת, זה עדיין בלתי נתפס, בלתי נתפס, שיונתן עם החיוך הרחב והיפה שלו, עם הלבביות והחמימות שבו, עם האופטימיות המדבקת שלו, יונתן, איננו . . .

אלהים יצר עובדות אך לא נתן לנו את השכל להבין.

ורדה.

ליל יונתן

ללא פגישה מקרית על שביל תוך שאלה: "מה נשמע?"
הנענית ב"הכל בסדר" - אופטימי, שליו ולבבי.

ללא יונתן "הקופץ" בכדי לראות משפחה, חברים, בני
כיתה - ללא אפשרות במספר מילים להיזכר בקטעי
ילדות ונעורים ולברכו בהצלחה בדרכו . . .

שנים עם יונתן -

שנים עם יונתן הנאה, השליו כל כך, בעל המבט החום
- החם אך העצוב מה. . .

שנים עם יונתן המשקיע כל מרצו בכדי להגיע להשגים,
להתבטא, ללמוד, לשחות, לנגן - ולהצליח.

וכך שנים של הישג תוך מאמץ אישי מאופק ואציל.

שנים עם יונתן הרואג לאחיו הצעיר, אוהבו
ומדריכו.

שנים עם יונתן האהוב כל כך, עדין ושליו.

ומעל לכל - שנים של חיוך נפלא, מיוחד - חיוכו של
ג'וני שלנו -

כך אזכרנו תמיד.

לאה הרומי.

במסגרת עבודת הגמר שלו גילה יונתן מוטאציה
חדשה של זבוב הדרוזופילה.

לאחר שנשלחה העבודה לאוניברסיטה הוגדרה
ונרשמה, הוצע לקרוא לה על שמו. כדרכו הוא
סירב, והציע כתחליף את ראשי התיבות של בית
הספר G.Z.V.

להלן מכתב מהאוניברסיטה הדן על עבודתו:-

האוניברסיטה העברית בירושלים

המחלקה לזואולוגיה

ח' באב, תשכ"ג
29.7.1963

לכבוד
יונתן שלי
כיתה י"ב
רמת יוחנן.

יונתן היקר,

שמחתי מאוד ששלחת את עבודת הגמר שלך לעיוני.

המאמץ, העניין וההתלהבות שלך מהעבודה בולטים בכל.
הצלחת באמת לבצע סדרה נאה של ניסויים באופן
יסודי.

בהקדמה נסית לחדור ולטפל בבעיות היסוד של
הגנטיקה ועשית מאמץ לאחד ולקשר את הפרטים לתמונה
כוללת.

אני מקוה שעניינך בגנטיקה ימשך, ושתהיה לך
הזדמנות להמשיך ולעסוק בלימודים.

ועוד פעם רב תודות על המוטאנט שבודדת. אם תזדמן
לירושלים - הנך מוזמן לבקרני.

בברכה,

רפאל פלק.

יונתן

מכונת "הלארק" הצבאית נעצרה. מן המכונת יורד מח"ט ופוסע לעבר המטוס. קצינים וחיילים החולפים על פניו מצדיעים לו על פי כללי המשמעת הצבאית. לפתע אתה שומע: "אהלן מוסה" וסג"מ צעיר, שזה מקרוב הגיע לטייסת, ניגש אל המח"ט, לוחץ את ידו והשניים ממשיכים לצעוד כאילו היו חברים מימים ימימה; נדמה לי, כי זו דוגמה אפיינית לתמימות הישרה שליוותה את יונתן שלי ז"ל בכל דרכו, כפי שהכרתיו.

במהלך עבודתנו בטייסת הכרתי את יונתן בשני מישורים: האחד כפקוד והשני כמפקד.

כפקוד הצטייר בעיני שלי (בטייסת נוהגים לקרוא בשם המשפחה) כאדם שאינו מחריש כאשר נראה לו כי קופח, אך כאשר אתה מסביר לו ומעמיד אותו על טעותו, מייד משתפך על פניו החיוך הרחב הידוע והוא פולט "אתה צודק". לעתים, כשהוטל עליו לבצע משימה מסוימת היה שוקל ומנסה להציע אלטרנטיבות שונות, אבל בסופו של דבר נכון לשכנוע וקל היה להגיע עמו לעמק השווה.

ככל טייס בטייסת בה שרת, היה גם הוא מבקר במקומות רבים בארץ ופוגש בחיילים ובמפקדים שונים מכל החילות. נראה כי תכונתו הבולטת היתה כשרונו לקשור קשרים בכל מקום. ואכן, חברים שביקרו במקומות בהם ביקר הוא לפניהם, הופתעו ממידת האהדה והחברות הטובה שרכשו לו הדרגים השונים. יונתן נחן בגישה אל הסובבים אותו שהיתה מחבבת אותו עליהם. הידידות שנוצרה לא נוצלה לרעה אלא, אדרבא, היתה זו ידידות של תום לב ושל הערכה הדדית, הדרושה לעבודה בצוותא.

גדולה מכל היתה ידידותן של בנות המין היפה ל"ג'וני", כפי שכונה. זכור לי מקרה בו אספתי

במכוניתי חיילת טרמפיסטית. לאחר שהבחינה בהיותי בטייסת של יונתן, ביקשה "תמסור לו ד"ש ממני - לא שהוא מכיר אותי אישית, אבל אני מכירה אותו!" הנה כי כן, היתה זו אחת מני רבות שהכירו אותו וחיבבוהו. במספר טיסות משותפות שהיו לנו לא יכולתי שלא לתמוה על כך שבכל שדה בו נחתנו הכיר יונתן את כל עובדות המבצעים, פקידות המפקד וכו'. ממש לא יאומן. לא פעם, בהיתנו באחד המקומות האלה, כאשר ניסיתי להתקשר טלפונית והייתי נענה "הקווים תפוסים", "לא עונים" ועוד, היה שלי תופס את השופרת ואז היית שומע את השיחה הבאה: "תני לי בבקשה את האחראית ... מי זו? .. אהלן 'פוצקלה'!" זה ג'וני, תשיגי לי את הקו הזה ואם זה תפוס אז תחכי עד שיענו ... אח"כ אתקשר", והשיחה הושגה מייד.

בתקופה האחרונה של יונתן שרתנו יחד בהדרכה בקורס-טיס. יונתן היה מפקד הקורס. כאן יכולתי לעמוד על המדויק, היוזמה והחריצות שיכול הבחור להפיק כאשר מוטלת עליו אחריות. ידע את אשר יש לדרוש מחניך ויחד עם זאת היה בבחינת נאה מקיים. נוהג לדרבן ולזרז על מנת להשיג את אשר תוכנן.

בבית ספר לטיסה מבוצע מעקב ביצוע תוכנית האימונים על פני גראף. בתקופת החורף נמצאים בדרך כלל מתחת לגראף, שכן מזג האוויר פוגע בתוכנית. אולם כאשר ביקר מפקד בית הספר לטיסה אצל שלי הופתע לגלות שהקורס עומד מעל הגראף והביע חשש כי מישהו 'מזייף' בגראף. אך העידו המדריכים והעיד מפקדו של יונתן כי ההשג נבע מניצול מירבי של ימי הטיסה. לא אחת חצמנו עם שחר ועד לשעה שמונה בבוקר בוצעו כל הגיחות המתוכננות. כך משיגים הספק. כך מתכנן מפקד בעל אמביציה!

התקופה בבית הספר לטיסה היתה גם התקופה בה עמדה להסתיים התחייבותו של יונתן לשירות הקבע בצבא. פעמים שוחחתי עימו כדי לתהות על תוכניותיו לעתיד. הוא התלבט אם להאריך התחייבותו ולתכנן קידומו בחיל האוויר או לצאת לעבודה בטייסת אזרחית, כשהאפשרויות מגוונות וקוסמות. איני יודע אם הספיק להחליט באיזו משתי הדרכים יבחר . . .

זאב ארנון.

נפִי שֶהכֵרתינו

חלפה שנה מאז הוכרחנו להשאר בלעדך. קשה להעריך את הזמן שעבר, ניתן להעריך את האבידה, והיא גדולה. כחבר עם חיוך מקסים וש' שלך, שתמיד היה אור לידך. כמדריך שאהבונו חניכיו וכטייס מן השורה, שותף פעיל לכל אותה עבודה שיגרתית קשה ואפורה שהיא מנת חלקנו.

אתה אהבת את העבודה, ראית את עצמך קשור לצבא והשתדלת למלא כל משימה גדולה כקטנה בצורה המושלמת ביותר. חייך במדים היוו תגוד גמור לחייך מחוץ למסגרת הצבאית. אותה דיקנות ומסירות הפכה לרוח קלילה ושובבה. אהבת את החיים וניסית למצותם בדרך היפה ואנו ראינוך הולך בדרך ורצינו לא פעם להלך בה אתך.

דומה כי הזמן מקהה את חיצוי הגורל, אך אתך זה בא לידי בטוי יום ולילה. וכואב שאי אפשר למלא את החלל אלא במילים ותמונות.

יהא זכרך ברוך.

יונתנו

את יונתן שלי, או כפי שקראנו לו רק בשם משפחתו - שלי, נפגשתי מדי פעם כשהיה מגיע בתפקיד לתקופה קצרה למרחב שלמה - מקום שאיננו מותר אפשרויות רבות להפגנת הכישורים וחשיפת המעלות. אף על פי כן כמדומני אפשר היה להבחין בכמה מתכונותיו של שלי למרות שהמרחב לא היווה את האווירה הרגילה שלו.

שהותו הקצרה במרחב לא מנעה ממנו להיות מוכר וחביב. כנראה בשל תכונותו המקסימה לאקלם ולהתאקלם, מבחינה חברתית, על נקלה. אנשי המרחב הקבועים לא היו את החברה הקבועה של שלי וגם תפקידו במרחב היה שונה משל כולם, ולמרות זאת מצא לו מיד שפה משותפת עימנו ונסל חלק עד ביותר באירועינו החברתיים. היו בו תסיסות ושובבנות שמשכו תשומת לב והתחבבו על החבריה הצעירה. להיכן שבא הביא עמו את השמחה שעד מהרה דבקה בכולם.

זכור לי, בין השאר, בוקר שבת אחד עת ישבנו כמה חברה על מדרגות אחד המבנים ושובבנו קצת. שלי עבר על פנינו וכנראה האווירה מצאה חן בעינינו. מיד שלף אי-משם חליל, הצטרף אלינו וניגן, ניגן, ניגן . . . בהנאה מרובה המשכנו את המפגש המאולתר על רקע נגינתו של שלי - זה היה מקסים ממש. ושוב אציין - שלי היה מצוי בקהלנו רק לעתים ובכל זאת כל כך אחד מאיתנו.

שליי וודאי זכור בחביבותו החברתית לכל אנשי
המרחב, ומעלליו - שגם בהם הרבה שובבנות והומור
ולא על הניר המקום לספרם - גם הם עדיין
משתייכים אליו.

קשה מכל הוא לחשוב ולדעת שאותו שליי, שהיה כל כך
חי ואמיתי, איננו איתנו. כמדומני זה המקום בו
השתיקה יכולה לבטא יותר מהמלים, שכן כל שייאמר
בשיבחו וכל שייאמר לנחמנו - אין בו כדי לבטא
דכל.

דינדי.

(נמצא ביומן הטייסים בחדר תרבות בבסיס)

יש כאן בבסיס עובדת מבצעים "מסוימת" (בשם ריקי)
מסתובבת מאושרת ומלאת חוויות, כאילו "מסוממת".
כשרצינו לחקור את פשר הדבר, התברר שהנ"ל טסה עם
אורח לבליזה. לא יודעים בדיוק מה גרם לה להיות
מאושרת, אבל ה"צסנה" שבאה לנחיתה אחה"צ, התנדנדה
מעל המגורים כאילו מוטסת ע"י שיכור, בגובה נמוך
מאד ומסוכן. החדר מוקף בנערות הכנף, וכבר
מתקרבת תגבורת חטיבתית. שלי י עומד בדלת וצועק:
"לא להתפרץ, להסתדר בתור. הקצב של אורון רק אחת
לחמש דקות".

שלי י

חברים

מספרים

על ג'וני

שמעון - פתיחה - אנחנו, בני רמת יוחנן שגדלנו
אתו יחד (אתם קראתם לו שלי, אצלנו נקרא ג'וני), חסרה לנו בעיקר התקופה של ימי שירותו בצבא. בתקופה הראשונה הקשר שלו אתנו היה הדוק פחות או יותר, אך לאחר מכן הצטמצם לשיחות על כוס קפה, רכילות, "אהלנים", וכו', כך שהתקופה שלו בטייסת היא בבחינת צד מוצל לגבינו.

על זאת היינו רוצים בעיקר לשמוע מתוך הנחה שאדם לאחר שהוא משנה את סביבת חייו, נעמד במערכת יחסים שונים עם מציאות חדשה. לפעמים מתגלות בו תכונות לא ידועות למי שגדל אתו יחד באותה חממה.

שלמה דוד (שלם) - התקופה הרחוקה שאני זוכר בה
התחלנו להתקרב אחד לשני, היה כשהגעתי לבית הספר בתור מדריך, העברתי לו קורס הדרכה והגענו יחד לבי"ס לטיסה. משם הלכנו יחד עד למקרה. הדרכנו יחד והתחברנו, טסנו יחד הביתה לחיפה, ובאשר לא היה מה לעשות היינו כל הזמן יחד.

ביקרנו אחד אצל השני והוא החל לספר סיפורים על חברות שלו וללמד אותי איך מתחילים ... יצאנו יחד כל יום שישי. זה נמשך בערך חצי שנה. לאחר מכן הוא חזר לטייסת ואני נשארתי בבי"ס לטיסה. כחודש לפני שבא להחליף אותי בתור מפקד קורס, הוא יצא עם ציפי, שכרו חדר ברמת גן, התחילו לחסוך כסף ולחשוב ברצינות. הוא אהב מאד לבקר אצל אמו, והיה חייב לה כל יום שישי ארוחת ערב. איני יודע אם אתם יודעים על כך, אך כל חודש הוא היה מקדיש כמעט את כל משכורתו כדי לקנות לאמו בית, וכמו כן היה נותן לאחיו דמי כיס ממשכורתו. זה בהחלט דבר לא רגיל ואיני בטוח שצעיר אחר במצבו היה נוהג כך.

הגיע היום שאני עזבתי את בי"ס לטיסה והוא בא להחליף אותי כמפקד קורס. היה די מבסוט, שמח, זו היתה התקדמות לגביו. בערך חודש לפני שהיה צריך לעבור לטייסת קרה המקרה.

אפיק אריה – מה שאני זוכר אצל שלייקה זה ה"חיוך". לכל הדריך הוא נכנס עם חיוך בזווית הפה. לא משנה אם היה "מכניס" או לא "מכניס", תמיד זה היה עם חיוך. המדריכים היו מלווים בבדיחות עסיסיות והתפרקויות כלליות. לי היו קצת לבטים אך הוא לחץ עלי להמשיך וכיוון ששנינו היינו קיבוצניקים "נדבקנו" יחד, הוא הכניס בי קצת רוח חיים וזזנו קדימה.

באחת מטיסות הניווט (אני מנווט והוא נרדם קצת) פתאום אני מרגיש חצי אף. אנו חוזרים 180° אחורה ומתברר שהוא ראה זוג צבאים והיינו מוכרחים לחזור ולחפש אותם שנית.

עוד אני זוכר את כל הצלולים שלו בטלפון עם כל הבחורות שיש בבסיס. כשלא היה מקבל קו היה אומר – "מדבר פה סגן אלוף יהושע, תני לי בבקשה קו", וצ'יק צ'ק קיבל את הקו.

שלמה דוד (שלם) - הייתי מגיע לפעמים אפילו
למקומות כמו שרם-א-שיך או אבן רוזס וכיוון
שהכינוי שלנו היה דומה הייתי מקבל לפעמים
מחמאות שהיו מגיעות לו. "הוי, אתה שלי? שמענו
עליך דברים טובים, פה איזו בחורה שאלה עליך".

יוסי ביקון - האימרה המפורסמת שלו היתה לנשום
עמוק - רילקס - להירגע. כשהיה רואה שהחניך
מתחיל להילחץ להגאים, היית מרגיש פתאום באמצע
הטיסה מסאז' על הגב וה"רילקס, רילקס" המפורסם.
היה אומר: קודם אתה צריך להירגע, אחרי כן אתה
עושה את הכל בסדר. תמיד היה שואל אותך למה
אתה ישן, אפילו אם היית בשיא העירנות.

באחת הטיסות עברנו על כפר ערבי, די נמוך,
פתאום אחד הילדים זרק אבן על המטוס. שלי
ראה אבן על המטוס, מיד נהיה אדם אחר: "עלי
יזרקו אבן ועוד אחרי מלחמת 6 הימים, אני
לוקח". לקח את המטוס, עשה "ווינג אובר" ובפשוט
רבע שעה "בזים" כאלה שכולם נשכבו על הארץ.

ענב משה - אני זוכר כמה מאימרותיו:-

הוא היה מסיים כל משפט ב"כה אמר קונפוציוס".
או "פלוס מינוס" - כל דבר פלוס מינוס. אני
חושב שהבטוי הזה עבר ממנו לכל חיל האוויר.
כשהיה מסתבך באיזו מילה: גובה, מרחק וכדומה,
היה אומר: אתם יודעים מה . . . פלוס מינוס.
המדריכים שלנו בקורס הנהיגו שחניך בא לטיסת
ניווט עם שקית פופקורן בנפח של איזה 4 ליטר,
ואם המדריך גומר את השקית לפני גמר הניווט
הרי החניך לא טוב. יצאתי אתו פעם לניווט שהיה
קצר מתמיד, וכנראה בסוף נשאר הרבה פופקורן.
לפתע אני מתחיל להרגיש גרגרי פופקורן נוחתים
לי על האוזניים. יצאנו פעם לפיקניק. זה היה
כבר בסוף הקורס, פיקניק מסורתי שכל החברה
משתכרים ומתהוללים. לאחר שכולם שתו וסבאו נשמע
פתאום מישהו מנגן על חליל ואף אחד לא ידע
מאיפה זה בא. שלי החליט כנראה שאנו קהל טוב
מאד לזיופים שלו ועשה לנו קונצרט חגיגי.

עוד אני זוכר שבכל תדריך שהיה מעביר היה עושה זאת תוך כדי חיוך. לא שהוא לעג למישהו אלא שתפקיד הרצינות היה קצת גדול עליו.

משולם דוד - הייתי חניך שלו בקורס הראשון שהוא הגיע להיות בו מפקד ורציתי להתעכב קצת על הצד המקצועי. עכשיו שאני כבר מדריך בטייסת ויש לי ניסיון אני חושב שהוא היה מדריך מצוין, ולא בגלל מה שקרה אלא באמת היה כזה. הוא ידע לדבר כמו בן אדם ולקשור קשר יוצא מן הכלל. היה זמן שהיו לי בעיות עם מדריך אחר (יש לי כנראה בעיות בקבלת הדרכה). שלי לקח אותי לשתי טיסות, ובשתיהן אני חושב שהוא פתר את הבעיה שלי עד סוף הקורס. הוא יצר איתי קשר טוב מאד ומאז מאד חיבבתי אותו.

שור - גרתי עם שלי בחדר. היינו משוחחים יחד עד 2.00 בלילה, ופחות או יותר הצלחתי לעמוד על השקפותיו בנושאים שונים בחיים. כנראה היו לו כמה אכזבות מחברים שלו. הוא היה אומר לי "מה, אתה חושב שזה חברות? אף אחד לא מוכן לדאוג לך". כלפי חוץ היה לבבי ומבסוט, וכשהיו מדברים על הטייסת - כשאחרים היו מתחילים ל"קטר" - הוא היה תמיד מגן. אבל בשיחות האלה היית שומע שגם הוא קצת קטר, לא כל כך בגלל הטייסת אלא על בסיס אישי. תמיד היה מספר איך "דפקו" אותו בחטיבה. פעם בא מחצרים עייף ואחד המפקדים תפס אותו ואמר לו: שמע, אתה יורד לחצרים ואתה חותם שנה. שלי לא שם לב למה שהוא אומר, ואמר כן, שאלתי אותו: אז מה, לא יכולת להגיד אחרי כך לא? והוא ענה לי: לא. כיוון שאמרתי כן אני לא מוותר על זה.

היחידי מכל המשפחה אשר באמת היה לו קשר אתו היה דני. לגבי החברות שלו זו הייתה אגדה. היה בא כל יום עם אחרת ואני ארגנתי סדר בין כולן, הנהגתי שהחברות שלו מנקות את החדר, וכולן הסכימו (חוץ מאחת).

משולם דוד - אני לא כל כך

הכרתי אותו מקרוב, ומבחינה זו נקודת הראות שלי היא קצת יותר אובייקטיבית. אני מוכרח לציין שאורח החיים הנווד הזה התאים לשליי יותר מאשר לכל אחד אחר. יש בודדים כמוהו שאורח החיים הזה מתאים להם כמו כפפה ליד. הוא היה פרפר, או איזה מין חיה שאי אפשר לרתק אותה למקומה. אני נזכר כעת באיזה "גף" שהיה לנו יחד בזמנו, בתקריות הראשונות הגדולות על התעלה. אז חדשות לבקרים היו צעות

מודעות בעיתונים, ואחרי אחת התקריות הראה לי מודעה בעתון שהוקידו פיפר אחד בסואץ ואחר למעלה. אני הייתי אז בסואץ בפייפר הראשון והוא היה בשני שכביכול "הורידו".

רבקה - כשבאתי לטייסת הוא היה פה כבר הרבה זמן.

אחר כך ירד להדריך והיה מתקשר מדי פעם לשאול מה נשמע. אהבנו אותו נורא, הוא חיזר גם אחרי כמו אחרי כל הבנות. הטיסה הראשונה שלי פה היתה איתו - חוויה נהדרת. אחר כך חזר מבי"ס בתקוה גדולה שהוא עובר ויהיה לו קידום. הייתי פקידה וידעתי הרבה סודות חוות דעת של מפקדים. עליו הן היו מצוינות. כשירד לגף דיברתי איתו באותו בוקר בטלפון, ביקש שאסדר לו השתתפות בשכר דירה מהצבא כי הוא צה"ך עזרה, יתר מאוחר מפקד הטייסת הודיע לנו על המקרה.

לא ראיתי עוד אחד כמו שלי. לא רק שלא היו לו שונאים אלא שבכל מקום חשת שאהבו אותו - ממש אחד שהפיץ אהבה וספג אהבה חזרה. איך זה יכול להיות? אני חושב שהוא לא דרש יותר מדי לא מעצמו ולא מהסביבה.

בכל מקום, שלי י זה היה מושג ידוע. היה ידוע
שאם באיזה שדא מקום מכירים אישית את מישהו
מהטייט אז זה שלי. כי נוסף לכל הדברים האחרים
הוא התפרסם בקשירות קשרים דרך הטלפון. מלך
הטלפון, מאיפה שאתה רוצה הוא ימצא לך מכשיר
ודרכו ימצא לך מה שאתה רוצה בכל מקום, וזה רק
שלי היה מסוגל לעשות.

ענב - היה בקורס בחור שכולם התיאשו ממנו והחליטו
שאין מה לעשות איתו יותר. שלי התעקש והתעקש
ונגד כולם החליט שהבחור הזה הוא בן אדם טוב
ולפי דעתו יש לו סיכויים. אני זוכר את המלחמה
ההומאנית הזו של שלי שהבחור יתקדם הלאה.
בכלל היה נעים מאד להיות בחברתו, אם בתור חניך
זה לא היה כמו עם מדריך אחר. היחס שלי אליו
כאל מדריך היה יחס של הערכה ולא של פחד.

אריה - פעם קרה שבתור מפקד קורס היה צריך לתת לי
עונש. הוא ניגש אלי עם חיוך לא נורמאלי,
מחבק אותי וצוחק, ואני בטוח שהוא רוצה להודיע
לי שאני יוצא הביתה או משהו. והנה, כבדרך
אגב הוא אומר לי: שמע, אתה לא יוצא חודש
הביתה ומקבל כך וכך לירות קנס. נו, העונש כבר
לא היה איכפת לי כי כשנותנים עונש בצורה כזו
גם מקבליב אותו כך בחיוך.

אורי - הכרתי אותו עוד לפני הצבא אצל הענף השני
של משפחת שלי שנמצא בחופית. ביליתי איתו
איזה שבועיים, ומה שאני זוכר זה גילוי המנהיגות
שלו. היה מוביל תמיד את החבורה אם לדיג ואם
לשיט בנחל אלכסנדר ואם לדברים אחרים.

יום אחד פגשתי אותו בבקעה לאחר ששבע שנים לא
ראינו אחד את השני. אני בקושי הכרתי אותו,
ואילו הוא ניגש אלי עם חיוך מפה לפה ועם
"אהלן" כזה כאילו נפרדנו רק אתמול.

שור - פעם כשהדריך אותי בבי"ס, באחד השיעורים הראשונים היינו בגובה 2.5. פתאום הוא אומר "אני לוקח, התחיל לעשות "בז" על איזה עדר צאן והיה מבסוט בלי סוף. אני שואל אותו "מה הענינים?" הוא עונה "לא ראית?" בקיצור עשה עוד "בז" והראו לי. היתה שם רועה ששכבה במעב עדין מאד. מכל ה"בזים" האלה הוא פיזר לה את כל העדר. לאחר שנרגעה והתישבה הוא אמר: "שמע, אני סידרתי אותה אני מוכרח לעזור לה" והתחיל לאסוף לה את העדר שהתפזר בינתיים על שטח גדול מאד. בסוף ירד נמוך מאד וצעק לה: "חכי לי, אבוא אליך הערב . . .".

12.6.1964

דוד שלום!

מקוה מאד במכתבי זה לא לאכזב וזאת משום שהפעם יש חדש. כעת אנו יושבים באחד החדרים, גבי ממעין צבי מנגן לנו בגיטרה את השיר "איפה הפרחים כולם". ובכן פרחי הטייס כולם ישארו בבסיס ולא נתנו לנו לצאת כרגיל.

דוד, אתמול, יום ה' - 11.6.1964 - תאריך גדול. סיימתי את קורס הצניחה וכעת אנסה לספר מעט מחוויות הצניחה.

ובכן, אתה עומד במטוס ומגיע תורך לקפוץ, נעמד בדלת לוחש מהר לחיים ולמוות, עוצר עיניים ולפקודה קופץ. על הכל להיעשות מהר ועד ו. . . אתה חופשי באויר. אם לא בצעת יציאה אתה מרגיש איזה היפוך או גלגול ומשיכה ברצועות ואתה תלוי פתאום באויר ומעליך פרוסה החופה ואינך מספיק אפילו ליהנות מכל הענין וכבר אתה מתקרב לקרקע ופתאום היא טסה אליך והופ גלגול מכה נוראית ואתה מיד על הרגליים בריא ושלם. למעשה מכה חזקה קיבלתי רק בצניחה הראשונה.

הקורס עצמו חלף מהר כחלום או כחלוף הרוח. המדריכים הם חברה נהדרים, הלווי והיה לנו רק אחד מהפקדים, חצי מן המרצים.

נו, רצייתי מאד לבוא היום רק שיש לנו מבחן ביום ראשון ואני מוכרח להישאר כאן להתכונן מה גם שאנו שומרים, כך שתקבל את התנצלותי.

דוד, בקשר למותו של אפרים קראתי על כך בעתון וממש נשארתי בפה פעור. אם אתה זוכר בטיזל של שנינו לעין גדי הכרתי אותו וכן הוא היה עמנו באיזה טיול שנתי.

מה נשמע בבית? מה שלום החבר'ה? מסור לכלם ד"ש
חם ממני ומאמך. ראיתו אתמול כאשר רצתי לשקם
לקנות כנפים של צנחן. גם הוא כמוני לא יודע מתי
נראה שוב את הבית.

טוב, כעת אני מסיים בכדי שאוכל לשיר מעט וליהנות
מטיפת הווי בעל טעם טוב המזכיר את הימים הטובים
שהיינו יושבים סביב מדורה בקומזיץ או טיול ושרים.

ד"ש לאמך,

להת'

ג'וני.

צ ב א ה ג נ ה ל י ש ר א ל

ד.צ. 2768
20.10.1969

מר שלי י היקר,

המומים נתבשרנו על מותו ללא עת של יונתן. קשה לנו להאמין שלא נראה אותו עוד מהלך בינינו. אהוב היה על כולם, תמיד נראה מחייך וכשבפיו מלה טובה לכל אחד.

יונתן היה טייס מעולה. גאה היה בטייס, עשה את תקפידיו שהוטלו עליו לא רק כחובה אלא מתוך חשיבותם וערכם ויותר מכך מתוך התלהבות רבה.

לאחרונה אף שימש כמדריך בבי"ס לטיסה. בחניכיו הרביץ ידע, ונהג גם בסובלנות ללא גבול, והם ידעו להעריכו על כך כיאות.

אנו יודעים כי אין בכוחם של מילים להביע את גודל אסונכם - כל שנאמר לא יהיה לנחמה, כי השב לא נוכל להשיבו.

אשרי המשפחה בישראל אשר לה בנים בדמותו של יונתן שלכם.

אנו אתכם,

א. און,
מפקד היחידה.

שלום אדל

לפני שלושה חדשים קבלתי את מכתבך ואת
התמונות שלו יונתן שמחתי מאד מאד לקבל את
המכתב והתמונות של יונתן מפני שיונתן ואני
היינו חברים טובים. הכרתי את יונתן באל-
בנמה כשאלא שלי ביה סיני ומירגע להכרתי
אותו נפיינו חברים. הוא היה מספר לי ספורים

מצענים עם טיסים ומטוסים כאשר הייתי באלק
לישון היה מספר לי ספורים מצענים עם עצמו
היינו משחקים שש-הש אדמקה ודואו היה מנגן
לי החליל הפלעטו כמה פעמים בסירות של חיל-
הים לאי-באלמאליס ולפיורה ופיה יוצא אתנו
לטיולים לסיני. הוא לקח אותי הפיפר שלו
סביה ומצע אילת הוא היה יושן אנצ'נו לפעמים
לבה ולפעמים עם החברות שלו פעם שאלתי
אותו למה כל פעם לפא הא אליו יש לו
חברה אחרת אז הוא היה צוחק אלי/אומר
לי כאשר אגיש אלין זאת, תמיד הוא היה שמח
ועצב ומדבר אלי כמו היינו שנינו אחים וכך
האמת הרגשתי אלו.

פעם באילת פתאם אחותי אמרה לי
שיונתן נהרג אז לא האמנתי עם שהורים

עלי סביר לי מה קרה אתו ולא היגשתי
עצוב מאד ואני יודע שהפסדתי חבר וידי-אמת
אבקש את סליחתך עם שלא שלחתי מידי
מכתב אלה היה קשה לי לכתוב עם יהונתן.
היום הצברון הקלה אני רוצה לקחת את
הכבוד של יהונתן לשים אצו עם השלמון
עם עי זכרון ומעילי עתלות את התמונה
הכי יפה שיש לי ממנו. לפני שאחתי הקטנה
אירים נאשה אם היה נאשה הן היינו קראים
עו יהונתן.

תודה רבה לך עם התמונות היפות שלחתי
אלי ואם אפילו הקלה בחיפה אלי תודה
על אפלטותם לבהקר אלתק
אם פעם תעברי עם-ידי כבר-סמא הזכי
אני ממנינם אלתק לבהקר אלתלו.
ושוב פעם תודה רבה עם התמונות הן
נמצאות האלמאם הכי יפה שלי
להתראות

מאת

משה

אלמאם

... אַתָּה בְּיַד יְהוָה יוֹתֵן מִן הַבְּלִיָּה!

אַתָּה בְּיַד יְהוָה יְהוּ

בְּיַד הַשָּׁמַיִם: אֲדָם,

אֲבֹתָי!

וְאֶפְסָר לְךָ דְּאִתְּךָ אֶת עַמְּךָ - הַקְּדוֹשִׁים

שֶׁבְּלִבְךָ יִשְׁפְּרוּ!

אֲנִינִי דְּאִינוּ אֲוִתִּי!

בְּרַחֲמֶיךָ לְךָ אֲנִינִי לְךָ זֶה זֶה לְךָ

וְאִתִּי אֶפְסָר לְךָ יִשְׁפְּרוּ לְמוֹרָה

אֲנִינִי: אֲנִינִים בְּשָׁמַיִם, וְהַמַּלְאָכִים בְּמִתְחַלְתֵּי אֲוִתִּי ...